

Landsbygds- och

infrastrukturdepartementet

Ärendenummer: I2022/01599

i.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia:

i.transport.remissvar@regeringskansliet.se

Remissyttrande om Transportstyrelsens promemoria *Åtgärder mot manipulering av viss fordonsutrustning – avgasrening och vägmätare I2022/01599*

Fordonsbesiktningsbranschen (FBB) tackar för möjligheten att lämna synpunkter på promemoria I2022/01599 och har följande kommentarer.

Kommentarer till författningsändringar och föreskriftsförslag

Föreslagna förändringar tillstyrks

- Fordonsbesiktningsbranschen har analyserat promemorian och tillstyrker förslagen, inklusive föreslagna författningsändringar. Se dock även förslag nedan.
- Vi tillstyrker även förändringarna gällande kontroll av vägmätarställningar. Eftersom dessa förändringar redan är genomförda i föreskrift kommenterar vi inte ytterligare i den saken. Genomförda åtgärder bör däremot utvärderas inom ett par års sikt för att analysera om de gett önskad effekt.

Fordonsförordningen bör ändras för att möjliggöra körförbud vid uppenbar manipulation

- Lagstiftningen behöver tydligt möjliggöra att fordon som är uppenbart manipulerade och som kraftigt överskrider värden för normala emissioner ska kunna förläggas med körförbud.
- Transportstyrelsens promemoria tydliggör att fordon med manipulerad eller defekt avgasrening kan ha exceptionellt höga utsläpp av partiklar och kväveoxider. Tillgänglig forskning visar att även låga halter luftföroreningar innebär hälsorisker och att det saknas en

säker nivå där hälsan inte påverkas. Sådana utsläpp utgör således en allvarlig fara för människors hälsa.

- Från de i promemorian föreslagna tilläggen till avgasreninglagen (2011:318) 14 a § och 14 b § följer att motorfordon som är avsett att användas med förbrukningsbar reagens inte får användas utan reagensen och att motorfordon med manipulationsanordningar inte får användas. Därmed bör enligt Fordonsbesiktningsbranschens tolkning också följa att sådana fordon när de upptäcks vid kontrollbesiktning ska kunna meddelas körförbud jämte föreläggande om åtgärd för att återställa fordonet, om de uppmätta utsläppsvärdena är väsentligt högre än normalt och manipulationen därmed riskerar orsaka skada på människor och miljö.
- Om ett fordon avsiktligt manipulerats för att sätta avgasreningen ur spel och detta leder till kraftigt förhöjda emissioner innebär det att fordonet inte kan användas utan fara för människors hälsa och miljön. Givet de stora negativa effekter som icke-fungerande avgasrening har och de extrema utsläpp som enskilda fordon kan ha om utrustningen manipuleras, anser FBB att det kan vara motiverat att meddela körförbud om det uppdragas att avgasreningen medvetet satts ur spel. Samhället behöver se allvarligt på avsiktlig manipulation och för att motverka avgasreningssmanipulation bör ett sådant verktyg införas.
- I fordonsförordningen (2009:211) anges i 6 kap 13 § att ett fordon ska godkännas vid en kontrollbesiktning om det
 1. är i trafiksäkert skick,
 2. uppfyller tillämpliga krav i
 - a) avgasreningssförordningen (2011:345),
 - b) förordningen (2016:1128) om fluorerade växthusgaser, och
 - c) föreskrifter som har meddelats med stöd av dessa förordningar, och
 3. även i övrigt är godtagbart från miljösynpunkt.

Vidare föreskrivs i fordonsförordningen i 6 kap 16§ att (FBB:s markering) att besiktningsorganet ska meddela körförbud för ett fordon om det vid en kontrollbesiktning är så bristfälligt att det inte kan användas utan uppenbar fara för trafiksäkerheten.

- Transportstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om kontrollbesiktning (TSFS 2017:54), bilaga 1, anger att partikelfilter som är uppenbart manipulerat eller saknar möjlighet att fungera är en brist som ska ge en anmärkning enligt bedömning två (2) vilket i sig inte är tillräckligt för att meddela körförbud. Det som föreskrivs av Transportstyrelsen gällande när körförbud ska meddelas baseras på tidigare nämnda paragraf i fordonsförordningen.
- Det förefaller därför som att nu gällande lagstiftning kan utgöra ett hinder för Transportstyrelsen att föreskriva om striktare bedömning av brister gällande uppenbar avgasreningsmanipulation. För att möjliggöra för Transportstyrelsen att föreskriva om striktare bedömning bör 6 kap 16 § fordonsförordningen (2009:211) ges följande lydelse, eller liknande lydelse med samma innebörd:
 - **16 §** Om ett fordon vid en kontrollbesiktning är så bristfälligt att det inte kan användas utan uppenbar fara för trafiksäkerheten *eller är uppenbart manipulerat på ett sådant sätt som anges i avgasreningslag (2011:318) och fortsatt användning utgör en fara för miljö och människors hälsa ska besiktningsorganet meddela körförbud för det.*

Alternativt kan en ny paragraf 16 b föras in i förordningen:

- **16 b §** *Om ett fordon vid en kontrollbesiktning är uppenbart manipulerat på ett sådant sätt som anges i avgasreningslag (2011:318) och fortsatt användning av fordonet utgör en fara för miljö och människors hälsa ska besiktningsorganet meddela körförbud för det.*
- Syftet med den föreslagna förändringen är att förtydliga lagstiftningen och ge Transportstyrelsen utrymme att föreskriva om striktare bedömning vid allvarliga fall av avgasreningsmanipulation.

Ytterligare medskick till den fortsatta beredningen

Luftföroreningar är ett underskattat problem med stora negativa konsekvenser

- FBB vill understryka att luftföroreningar i dagsläget är ett stort hälsoproblem som orsakar mycket stora samhällskostnader och lidande hos enskilda. Det uppskattas att 6 800 personer årligen avlider i förtid som en följd av luftföroreningar, särskilt drabbade är barn och personer med existerande sjukdomsbild. Trots det har det historiskt saknats effektfulla åtgärder för att motverka onödiga utsläpp från vägtrafiken.
- I den nationella emissionsdatabasen tas i dagsläget inte hänsyn till förekomsten av manipulerad eller defekt avgasrening när utsläppsmängder från vägtrafiken skattas, vilket påverkar utsläppsprognoserna. De skattningar och provningar som Transportstyrelsen låtit IVL Svenska Miljöinstitutet samt AVL MTC Motortestcenter AB genomföra inom ramen för uppdraget visar samtidigt tydligt att manipulation av avgasrening (och förekomst av defekt sådan) är ett tidigare underskattat problem med mycket stora effekter både för enskilda fordon och för de övergripande utsläppen av kväveoxider och partiklar från vägtrafiken. Uppgifterna om ökade totalutsläpp och ökade utsläpp från enskilda fordon med manipulerad eller defekt avgasrening behöver ses i relation till de betydande hälsoproblem som luftföroreningar ger upphov till och de samhällskostnader detta medför.
- Att lagstiftning och regelverk inte tidigare justerats för att motverka och bekämpa manipulation av avgasreningssystem och upptäcka defekt sådan är en brist och det är mycket positivt att detta nu kan komma att rättas till.

För full effekt krävs moderniserad miljö- och avgaskontroll vid kontrollbesiktning

- Att kriminalisera och förbjuda fusk med avgasreningen kan i sig avskräcka viss manipulation. För att få full effekt krävs dock att det också går att upptäcka manipulerade eller trasiga avgasreningssystem. Då krävs relevanta och träffsäkra kontrollmetoder, till exempel i samband med kontrollbesiktningen. Eftersom i princip samtliga fordon behöver genomgå kontinuerlig kontrollbesiktning är det ett utmärkt tillfälle att upptäcka manipulation. Dagens metoder och regelverk är, som Transportstyrelsen konstaterar i promemorian, inte anpassat till den uppgiften – därför krävs nya kriterier, metoder och instrument för att förbättra förutsättningarna att upptäcka fordon med manipulerad avgasrening.

Fordonsbesiktningsbranschen delar myndighetens analys och uppmanar regeringen att bemyndiga Transportstyrelsen att meddela föreskrifter på det området.

- Fordonsbesiktningsbranschen vill understryka att åtgärder som möjliggör upptäckt av manipulerade fordon går hand i hand med åtgärder som innebär mer precis och relevant generell miljökontroll. Det blir därför viktigt att jämte de åtgärder som föreslås i remitterad promemoria också gå vidare och införa lämpliga åtgärder för skärpt miljökontroll vid kontrollbesiktningen. Transportstyrelsens promemoria *Förutsättningar för skärpt miljökontroll vid fordonsbesiktning som kan förbättra luftkvaliteten* är viktig i detta sammanhang och FBB vill göra ett tydligt medskick om att skärpningar av kriterier, gränsvärden och kontrollmetoder behöver införas snarast i svenskt besiktningsregelverk.

Fordon med manipulerad eller defekt avgasrening behöver kunna underkännas vid besiktning

- Fordon med icke fungerande avgasrening behöver kunna underkännas om förhöjda värden upptäcks vid kontrollbesiktningen. Så är inte fallet idag, på grund av det nuvarande besiktningsregelverkets låga trösklar för att få godkänt vid miljökontrollen trots förhöjda värden vid avgaskontroll.
- Under 2022 genomförde Opus Bilprovning tillsammans med bolaget 3DATX en studie på en besiktningsstation i Borås för att testa 3DATX teknik för mätning av bland annat partiklar och kväveoxider. Tekniken visade sig vara mycket effektiv i att upptäcka manipulerade fordon. Särskilt tydligt var detta när det gäller partikelutsläpp. Transportstyrelsen och IVL Svenska Miljöinstitutet har delgetts de preliminära slutsatserna från studien och har använt data från studien i arbetet med promemorian om förutsättningar för skärpt miljökontroll.
- Eftersom studien gjordes i samband med kontrollbesiktning så genomfördes också en ordinarie miljökontroll enligt de kriterier, gränsvärden och metoder som gäller i dagsläget. En intressant diskrepans upptäcktes: Inget av de fordon med konstaterat förhöjda värden som översteg de typgodkända utsläppsvärdena underkändes vid den ordinarie miljökontrollen. I samtliga fall då den testade tekniken upptäckte avvikelser i utsläppen, ibland extremt höga, klarade fordonen alltså den ordinarie miljökontrollen vid besiktning, ofta på grund av de mycket högt satta gränsvärden som gäller vid till exempel opacitetsmätning, och passerade därmed kontrollbesiktningen med godkänt resultat.

- Skärpta krav för miljökontroll vid besiktningen genom skarpare gränsvärden, kriterier och implementering av ny teknik behövs därför för att kunna både upptäcka, underkänna och i vissa fall meddela körförbud för fordon med defekt eller manipulerad avgasrening.

Kopplingen mellan kontroll och lagföring behöver förtydligas

- Besiktningsorganen är inte brottsbekämpande myndigheter men kommer, förutsatt att lämpliga åtgärder för mer träffsäkra metoder och kriterier införs, inom ramen för sitt uppdrag att upptäcka manipulation som är kriminaliserad och därmed förenad med straffrättsligt ansvar.
- Informationen om att fordonet är manipulerat kommer i dessa fall att framgå i besiktningsprotokollet som registreras av besiktningsorganen i VTR och kommer därmed göras tillgänglig för Polisen, som har tillgång till VTR.
- FBB vill uppmärksamma departementet på att det kan behövas funktioner och lösningar i VTR för att de rättsvårdande myndigheterna enkelt ska kunna informeras om att fordon med manipulerad avgasrening har upptäckts, så att dessa myndigheter kan vidta lämpliga åtgärder.

Fordonsbesiktningsbranschen står till förfogande om Landsbygds- och infrastrukturdepartementet har frågor om remissvaret eller om andra frågeställningar, där Fordonsbesiktningsbranschen kan bidra med kunskap och information.

Stockholm den 1 mars 2023

Med vänlig hälsning

Tord Fornander, ordförande, Fordonsbesiktningsbranschen